

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 131/2016-8

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 9. marca 2016 predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKČIA], vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Prievidza č. k. 2 T 170/2013-332 z 28. januára 2016 a jemu predchádzajúcim postupom a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKČIA] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 20. januára 2016 doručená sťažnosť [REDAKČIA] (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Prievidza (ďalej len „okresný súd“)

č. k. 2 T 170/2013-332 z 28. januára 2016 (ďalej len „uznesenie z 28. januára 2016“) a jemu predchádzajúcim postupom.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti v rámci jej odôvodnenia uviedol, že okresný súd uznesením vyššieho súdneho úradníka č. k. 2 T 170/2013-328 zo 6. novembra 2015 (ďalej len „uznesenie zo 6. novembra 2015“) rozhodol, že je podľa § 558 ods. 1 Trestného poriadku s poukazom na § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku povinný uhradiť trovy obhajoby vo výške 2 644,72 € na účet okresného súdu. Uznesením predsedu senátu okresného súdu z 28. januára 2016 bola zamietnutá sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu okresného súdu zo 6. novembra 2015.

Podľa § 558 ods. 2 Trestného poriadku pred rozhodnutím o povinnosti na náhradu trov trestného konania podľa § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku je potrebné zistiť, či nie sú splnené podmienky na bezplatnú obhajobu, bezplatné zastupovanie poškodeného, obhajobu za zníženú náhradu alebo na zastupovanie za zníženú náhradu. Z uvedeného ustanovenia podľa sťažovateľa *„bez akýchkoľvek pochybností vyplýva, že conditio sine qua non pre uloženie povinnosti zaplatiť trovy obhajoby je zistenie konajúceho súdu, že u sťažovateľa nie sú splnené predpoklady na poskytnutie bezplatnej obhajoby, resp. obhajoby za zníženú náhradu. Uvedená skutočnosť determinuje záver, že danosť či absencia predpokladov na bezplatnú obhajobu predstavujú skutkovo a právne relatívnu okolnosť súvisiacu s poskytovaním súdnej ochrany a práv na bezplatnú obhajobu. Preto sa súd konajúci vo veci uloženia povinnosti uhradiť trovy trestného konania (a aj obhajoby) musí v rozhodnutí vysporiadať s tým, či u odsúdeného sú alebo nie sú splnené predpoklady na poskytnutie bezplatnej obhajoby.*

V tomto prípade sa súd touto otázkou majúcou pre predmet jeho rozhodovacej činnosti podstatný význam, nevysporiadal a teda nerešpektoval požiadavky na kvalitu odôvodnení súdnych rozhodnutí a porušil tak základné právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivé súdne konanie.“

Vyšší súdny úradník v odôvodnení uznesenia okresného súdu zo 6. novembra 2015 uviedol, že sťažovateľ sa trestných činov dopúšťa opakovane, a tým sám negatívne ovplyvňuje svoje sociálne postavenie zahrňujúce aj majetkové pomery. Podľa sťažovateľa

„vyšší súdny úradník na jednej strane objektívne uznal nemajetnosť sťažovateľa, ktorá je vždy podkladom pre oslobodenie od povinnosti platiť trovy obhajoby, na druhej strane toto skutkové zistenie svojvoľne neguje príčinami majúcimi pôvod v trestnej činnosti. Žiadne zákonné ustanovenie neoprávňuje súd nepriznať odsúdenému (resp. obvinenému) právo na bezplatnú obhajobu len z dôvodu, že odsúdený si za svoj status môže sám. V tomto smere je právne a skutkovo relevantná iba a len tá skutočnosť, či odsúdený má, resp. nemá príjmové a majetkové pomery pre uloženie, resp. neuloženie povinnosti uhradiť trovy obhajoby. V tomto smere ide teda o zjavne svojvoľné a arbitrárne rozhodnutie.

Vyšší súdny úradník v odôvodnení ďalej argumentoval, že predpokladaný výkon trestu odňatia slobody u odsúdeného je do dňa 17. 8. 2023, z čoho vyvodil skutkový záver, že v prípade jeho pracovného zaradenia v budúcnosti bude možné postupne uhradiť štátu odmenu a náhradu vyplatenej odmeny ustanovenému obhajcovi. Aj toto tvrdenie a odôvodnenie rozhodnutia je zjavnou svojvoľou súdu. Súd vyvodil svoje závery z hypotetickej možnosti, že sťažovateľ bude pracovne zaradený, teda ho založil na dôvodoch pro futuro. K tomuto nie je snád' potrebný ani žiadny komentár, nakoľko takéto rozhodnutie nevydávali ani súdy za bývalého socialistického režimu, v tomto smere ide o svojvoľné rozhodnutie.

Tu poukazujem na skutočnosť, že podľa predpisu č. 384/2006 Z. z. nariadenie vlády SR o výške pracovnej odmeny a podmienkach jej poskytovania obvineným a odsúdeným, je pracovná odmena odsúdeného (1. Pracovný stupeň 1. Pracovná trieda) 155,10 € mesačne v hrubom. Ani z takejto odmeny nie je možné uhrádzať akékoľvek iné zrážky, nakoľko po vykonaní zrážok ostane odsúdenému len suma, ktorá ledva pokryje náklady na hygienické potreby.

Vyšší súdny úradník teda svojvoľne vykladal a aplikoval ust. § 558 ods. 2 Tr. por. v spojení s ust. § 34 ods. 3 Tr. por. keď vyvodil, že nárok na bezplatnú obhajobu je možné priznať v prípade, ak sa odsúdený nie vlastnou vinou dostal do situácie, keď napriek snahe objektívne nie je schopný splácať trovy obhajoby. Takáto podmienka nevyplýva z preskripcie a deskripcie citovaných ustanovení zákona. V tomto prípade išiel súd za rámec extenzívneho výkladu citovaných zákonných ustanovení a abstrahoval na seba úlohu zákonodarcu. Výklad per analogiam iuris, o ktorom v rovine trestného práva procesného nemožno uvažovať.“.

Vo vzťahu k odôvodneniu uznesenia okresného súdu z 28. januára 2016 sťažovateľ uviedol:

„Predseda senátu, konajúc ako sťažnostný orgán o sťažnosti sťažovateľa proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka okresného súdu vo svojom uznesení dôvodil, že vyšší súdny úradník pri rozhodovaní o trovách obhajoby postupoval podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku, pričom uviedol, že boli vykonané potrebné šetrenia vo verejných registroch, a teda že predseda senátu sa stotožňuje s jeho právnymi závermi.

Podľa predsedu senátu sú skutočnosti, ktoré sťažovateľ uvádzal v sťažnosti irelevantné. Teda objektívna realita, že sťažovateľ je nemajetný a nemá žiadny príjem, je podľa súdu irelevantná?!

Napadnuté uznesenie okresného súdu je zjavne nedôvodné a arbitrárne a predstavuje exces od stabilizovanej judikatúry. Ani v jednom z uznesení nie je uvedené, v akých verejných registroch boli vykonané šetrenia. Je zjavné, že skutkové a právne závery okresného súdu sú neodôvodnené a arbitrárne, čím došlo k zásahu do práv podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru a podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy SR a čl. 6 ods. 3 písm. c) Dohovoru. Závery súdu sú zjavne protirečivé a popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, pričom aj dôvody rozhodnutia sú zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti.“

Sťažovateľ ďalej poukázal na svoje zlé majetkové pomery a z tohto dôvodu požiadal o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom.

Na základe uvedeného sťažovateľ ústavnému súdu navrhol, aby vydal nález, v ktorom vysloví, že uznesením okresného súdu z 28. januára 2016 a jemu predchádzajúcim postupom boli porušené jeho základné práva podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) dohovoru, zruší uvedené uznesenie a vráti vec okresnému súdu, aby v nej konal a znovu rozhodol.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí senátu bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Sťažovateľ namietal porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 ústavy, ako aj práv podľa čl. 6 ods. 1 a 3 písm. c) dohovoru uznesením okresného súdu z 28. januára 2016 a jemu predchádzajúcim postupom. K porušeniu ním označených práv malo dôjsť tým, že okresný súd pri rozhodovaní v tejto veci nesprávne vyhodnotil skutkové okolnosti jeho prípadu a nepriznal mu právo na bezplatnú obhajobu, hoci je nemajetný.

Ústavný súd v súvislosti s namietaným porušením označených práv uznesením z 28. januára 2016 preskúmal obsah odôvodnenia uvedeného uznesenia, v ktorom okresný súd v podstatnom uviedol:

„Vyšší súdny úradník Okresného súdu Prievidza uznesením číslo 2T/170/2013 zo dňa 06. 11. 2015 podľa § 558 ods. 1 Trestného poriadku s poukazom na ustanovenie § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nariadil odsúdenému [REDAKOVANÉ] uhradiť trovy obhajoby vo výške 2.644,72 eura na účet Okresného súdu Prievidza. V odôvodnení uznesenia okrem iného uviedol, že odsúdený je povinný podľa § 558 ods. 1 Trestného poriadku uhradiť štátu trovy obhajoby, pretože bol právoplatne uznaný za vinného a z obsahu spisu nevyplývajú skutočnosti odôvodňujúce jeho nárok na bezplatnú obhajobu, či obhajobu za zníženu náhradu. Nárok na bezplatnú obhajobu, či obhajobu za zníženu náhradu nevzniká automaticky tým, že odsúdený má nízky príjem, nie je zamestnaný krátkodobo či trvalo (najmä z vlastnej vôle), alebo jeho výdavky prevyšujú náklady na živobytie, prípadne je vo výkone trestu odňatia slobody. Nárok na bezplatnú obhajobu, či obhajobu za zníženu odmenu je možné priznať v prípade, ak sa odsúdený nie vlastnou vinou dostal do situácie, keď napriek snahe objektívne nie je schopný splácať trovy obhajoby, a v dôsledku toho by sa on alebo osoby jemu zverené a na jeho príjme závislé v dôsledku splácania trov obhajoby dostali do hmotnej núdze.

Podaním zo dňa 16. 11. 2015 si podal odsúdený Brezovský sťažnosť proti uzneseniu zo dňa 06. 11. 2015, v ktorej uviedol, že súd pri rozhodovaní o povinnosti nahradiť trovy obhajoby sa neriadil ustanoveniami § 558 ods. 2 Tr. poriadku. Na základe uvedeného navrhol napadnuté uznesenie zrušiť a oslobodiť odsúdeného od povinnosti uhradiť trovy obhajoby vyplatené súdom obhajcovi.

Podľa § 190 ods. 1 Trestného poriadku...

Podľa § 190 ods. 2 písm. c) Trestného poriadku...

Podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku...

Predseda senátu ako nadriadený orgán, v zmysle § 192 ods. 1 písm. a), písm. b) Trestného poriadku, preskúmal správnosť výrokov napadnutého uznesenia, proti ktorým sťažovateľ podal sťažnosť a konanie predchádzajúce týmto výrokmi napadnutého uznesenia a zistil, že vyšší súdny úradník pri rozhodovaní o trovách obhajoby postupoval podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku a to aj podľa § 558 ods. 2 Trestného poriadku.

Pred rozhodnutím vykonal potrebné šetrenia vo verejných registroch, svoje rozhodnutie náležitým spôsobom zdôvodnil, pričom predseda senátu sa stotožnil s jeho právnymi závermi. Skutočnosti, ktoré uvádzal odsúdený Brezovský ako dôvody, ktoré by odôvodňovali nevymáhanie trov obhajoby štátom voči jeho osobe, nie sú dôvodné a tieto sú právne irelevantné.

Vzhľadom na hore uvedené skutočnosti predseda senátu zistil, že sťažnosť odsúdeného [REDAKOVANÉ] (správne má byť „[REDAKOVANÉ]“ - zjavná nesprávnosť uvedená v tomto uznesení, pozn.) nie je dôvodná a preto ju zamietol.“

Ústavný súd v rozsahu, v ktorom sa naň okresný súd vo svojom uznesení z 28. januára 2016 odvolal, preskúmal aj uznesenie okresného súdu zo 6. novembra 2015, v ktorom tento súd v podstatnom uviedol:

„V trestnej veci odsúdeného [REDAKOVANÉ] bol ustanovený obhajca JUDr. [REDAKOVANÉ] a na základe uznesenia Okresného súdu Prievidza č. k. 2T/170/2013-286 zo dňa 09. 12. 2014 boli obhajcovi priznané trovy obhajoby vo výške 2.644,72 eur, ktoré boli poukázané z prostriedkov okresného súdu.

Podľa § 555 ods. 1 písm. c)...

Podľa § 558 ods. 1 a ods. 2 Trestného poriadku...

Podľa § 558 ods. 1 Tr. por. je odsúdený [REDAKOVANÉ] povinný nahradiť štátu trovy obhajoby, pretože bol právoplatne uznaný za vinného a z obsahu spisu nevyplývajú skutočnosti odôvodňujúce jeho nárok na bezplatnú obhajobu, či obhajobu za zníženu náhradu.

Doposiaľ bol sedemkrát súdne trestaný, trestnej činnosti sa dopúšťa, ako vyplýva z registra trestov, opakovane, nejde tak len o ojedinelý exces, kde by náhrada trov obhajoby mohla byť neprimerane prísna. Odsúdený, ktorý opakovane pácha trestnú činnosť, sám negatívne ovplyvňuje svoje sociálne postavenie zahrňujúce aj majetkové pomery, ktoré však zároveň nemožno použiť ako argument na oslobodenie od zodpovednosti za následky, ktorými je aj povinnosť náhrady trov obhajoby. Odsúdený je momentálne vo výkone trestu odňatia slobody, ktorého predpokladané vykonanie je dňa 17. 08. 2023. V prípade pracovného zaradenia bude možné z čistej mzdy odsúdeného, a to i pri zohľadnení zrážok, ktoré sú vykonávané zo mzdy odsúdeného, aj keď len postupne, uhradiť štátu odmenu

a náhradu vyplatenú ustanovenému obhajcovi z titulu vykonania povinnej obhajoby. Súd ďalej zdôrazňuje, že štát nemôže v žiadnom prípade rezignovať na snahu vymôcť nemalé finančné prostriedky, ktoré boli vyplatené obhajcovi odsúdeného, pretože odsúdený je stále osobou, ktorá by prakticky za všetkých okolností, okrem určitých špecifických výnimiek, mala nahradiť štátu odmenu a náhradu vyplatenú ustanovenému obhajcovi z rozpočtových prostriedkov štátu. Rozhodnutie o priznaní nároku na bezplatnú obhajobu bude preto dôvodné v tých prípadoch, kedy by stanovená povinnosť nezodpovedala nielen zisteným osobným a majetkovým pomerom odsúdeného, ale bola aj zrejme neprimeraná jeho dlhodobým možnostiam (napr. uznesenie Krajského soudu v Ostrave sp. zn. 32 Nt 201/2005 zo dňa 10. 10. 2006).

Nárok na bezplatnú obhajobu je možné priznať v prípade, ak sa odsúdený nie vlastnou vinou dostal do situácie, keď napriek snahe objektívne nie je schopný splácať trovy obhajoby, a v dôsledku toho by sa on alebo osoby jemu zverené a na jeho príjme závislé v dôsledku splácania trov obhajoby dostali do hmotnej núdze. Prípadné pohľadávky fyzických či právnických osôb taktiež nemožno uspokojovať prednostne na úkor pohľadávok štátu (s výnimkou chráneného záujmu pri úhrade výživného, ktorý je upravený osobitným predpisom).“

Podľa § 34 ods. 3 Trestného poriadku obvinený, ktorý nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby, má nárok na bezplatnú obhajobu alebo na obhajobu za zníženú odmenu; nárok na bezplatnú obhajobu alebo obhajobu za zníženú odmenu musí obvinený preukázať najneskôr pri rozhodovaní o náhrade trov trestného konania, a ak ide o ustanovenie obhajcu podľa § 40 ods. 2 Trestného poriadku, najneskôr do 30 dní potom, čo mu bolo doručené opatrenie o ustanovení obhajcu.

V posudzovanom prípade okresný súd v súlade s ustanovením § 558 ods. 2 Trestného poriadku pred rozhodnutím o povinnosti odsúdeného na náhradu trov trestného konania podľa § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zisťoval, či nie sú splnené podmienky na bezplatnú obhajobu alebo obhajobu za zníženú náhradu, pričom dospel k záveru, že majetkové pomery sťažovateľa v súčasnej dobe síce nie sú priaznivé, pretože aktuálne sa nachádza vo výkone trestu odňatia slobody, nie je pracovne zaradený, a nemá teda žiadne

finančné príjmy. Nevlastní na území Slovenskej republiky žiaden hnutel'ný a ani nehnuteľný majetok.

Na druhej strane ide o osobu v produktívnom veku (rok narodenia 1988) a práceschopnú. S prihliadnutím aj na dĺžku výkonu trestu odňatia slobody a prípadnú možnosť jeho pracovného zaradenia v rámci výkonu trestu odňatia slobody je značne pravdepodobné, že záväzok voči štátu podľa § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku bude môcť splniť.

Ústavný súd v súvislosti s argumentáciou sťažovateľa poukazuje na to, že plne súhlasí s právnym záverom okresného súdu uvedeným v odôvodnení jeho uznesenia z 28. januára 2016, podľa ktorého aj predpokladané dodatočné zlepšenie majetkových pomerov sťažovateľa zakladá štátu oprávnenie, aby prostriedky, ktoré vynaložil na zaplatenie obhajoby sťažovateľa, žiadal späť, na základe ktorého tento súd dospel k záveru o zamietnutí jeho sťažnosti. Právne závery okresného súdu v tejto veci podľa názoru ústavného súdu nie sú poznačené arbitrárnosťou, sú logické a aj ústavne akceptovateľné.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že nepovažuje odôvodnenie uznesenia okresného súdu z 28. januára 2016 za zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska za neospravedlňiteľné, resp. neudržateľné, a preto sťažnosť sťažovateľa odmietol z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti sa ústavný súd už ďalšími návrhmi sťažovateľa nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 9. marca 2016